

ŽIVOTNÍ PODMÍNKY V ČR 2017

Finanční a sociální situace domácností a životní styl osob

Lidé a společnost

Praha, červen 2018

Zpracoval: Odbor šetření v domácnostech

Ředitel odboru: Ing. Mgr. Martin Zelený, Ph.D.

Kontaktní osoba: Ing. Michaela Jirková,
e-mail: michaela.jirkova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na internetových stránkách ČSÚ:
www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad

Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111

www.czso.cz

Oddělení informačních služeb

tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ

tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání

tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna

tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha

Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223

e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj

Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175

e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice

Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440

e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň

Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145

e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary

Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525

e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem

Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec

Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové

Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservisshk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice

V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava

Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno

Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc

Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín

tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava

Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

Obsah

Poděkování	6
Úvodem	7
Zjišťování životních podmínek (EU-SILC)	8
Životní podmínky českých domácností	12
Příjmová situace	12
Náklady na bydlení	13
Jak domácnosti vycházely s příjmy	15
Aspekty chudoby	17
Ohrožení příjmovou chudobou	17
Materiální deprivace	18
Pracovní intenzita	21
Aspekty chudoby podle složení domácnosti	22
Souhrnný indikátor sociálního vyloučení	23
Sociální vyloučení podle složení domácnosti	24
Evropské srovnání sociálního vyloučení	25
Finanční situace domácností	27
Účet a úspory	27
Zadluženost – úvěry na bydlení	29
Zdraví a životní styl osob	31
Pracovní a volnočasová fyzická aktivita	31
Konzumace ovoce a zeleniny	34
BMI	35
Návštěvy lékařů	36
Zátěž domácnosti výdaji za zdravotní péči	39
Závěrem	40

Poděkování

Výběrové šetření Životní podmínky poskytuje informace o životní úrovni českých domácností. Pouze díky ochotě respondentů účastnit se tohoto šetření a odpovídat na otázky tazatelů lze získat přehled o příjmové a materiální situaci českých domácností. Jejich vstřícnosti si velice vážíme a za každý vyplněný dotazník děkujeme. Abychom posílili jejich důvěru, každý respondent má možnost ověřit si na oficiálních stránkách Českého statistického úřadu totožnost tazatele podle jeho platného průkazu. Respondent se navíc může ujistit o průběhu šetření na krajské správě ČSÚ či na místní policii, které jsou o konání šetření informovány. Do šetření je zapojeno více než 11 tisíc náhodně vybraných domácností napříč všemi kraji České republiky. Všechny informace, které domácnost poskytne, jsou vysoce důvěrné a jsou zpracovávány anonymně. Český statistický úřad důsledně zajišťuje zákonem stanovenou ochranu individuálních údajů. Výsledky se publikují výhradně jako agregované údaje, z nichž nelze identifikovat žádný jednotlivý údaj o konkrétní osobě či domácnosti. Vzhledem k dobrovolnosti zjišťování oceňujeme ochotu každého vybraného respondenta s námi spolupracovat. Díky nim je možné sledovat životní podmínky domácností i jejich členů v České republice již několik let.

Úvodem

Tato brožurka vychází z výsledků šetření Životní podmínky 2017 a doplňuje oficiální publikaci *Příjmy a životní podmínky domácností v roce 2017*, která obsahuje podrobnou metodiku šetření a výsledky v podobě přehledných tabulek za domácnosti a za osoby.

Životní podmínky domácností a jejich členů odráží celkovou sociálně ekonomickou situaci naší země a vhodně tak doplňují často uváděné makroekonomické ukazatele, mezi nimiž je nejčastěji zmiňován hrubý domácí produkt. Na národní úrovni jsou výsledky využívány jako podklad pro nastavení sociální politiky státu a pro analýzy jejího vlivu na životní podmínky českých domácností, zejména v souvislosti s úrovní ohrožení příjmovou chudobou. Díky jednotné metodice zjišťování je možné porovnat výsledky za Českou republiku s výsledky za ostatní evropské státy, případně s průměrem za Evropskou unii.

V první části této brožury jsou shrnuty základní výsledky ze šetření, které proběhlo na jaře roku 2017. Tyto výsledky se týkají především příjmové situace domácností včetně jejich nákladů na bydlení. Zde je mimo jiné popsáno subjektivní vnímání zátěže nákladů na bydlení i to, jak domácnosti vycházejí se svými příjmy. Dále se sledují tři aspekty chudoby, mezi něž patří ohrožení příjmovou chudobou, materiální deprivace a nízká pracovní intenzita. U každého z nich lze sledovat jak vývoj za poslední období, tak rozdíly mezi skupinami domácností, tak je také možné se zaměřit na podrobnější zkoumání daného aspektu. Kombinací těchto tří aspektů lze sledovat celkovou situaci sociálního vyloučení osob pomocí souhrnného indikátoru sociálního vyloučení. Tento ukazatel může být mezinárodně srovnáván v rámci evropských zemí.

Druhá část je věnována tematickému modul pro rok 2017, který byl zaměřen na finanční situaci domácností a také na zdraví a zdravotní styl dospělých. Z oblasti finanční situace se sledovaly bankovní účty, úspory a zadlužení v oblasti bydlení. V rámci otázek na zdraví byla zjišťována četnost návštěv u lékařů, zátěž náklady na zdravotní péči a dále také dotazy na životní styl dospělých, jako čas věnovaný fyzické aktivitě, četnost konzumace ovoce a zeleniny či údaje pro výpočet BMI indexu tělesné hmotnosti.

Zjišťování životních podmínek (EU-SILC)

Výběrové šetření *Životní podmínky* každoročně přináší údaje o ekonomické a sociální situaci českých domácností. Zjišťuje výši a skladbu jejich příjmů a informuje o podílu populace žijící v určitém materiálním nedostatku, resp. podílu osob ohrožených příjmovou chudobou a sociálním vyloučením.

Národní verze šetření zvaného EU-SILC (European Union – Statistics on Income and Living Conditions) probíhá ve všech 28 členských zemích Evropské unie a dále na Islandu, v Norsku, Švýcarsku, Makedonii, Srbsku a Turecku.

Smyslem šetření je získávat reprezentativní údaje o příjmovém rozdělení jednotlivých typů domácností, o způsobu, kvalitě a finanční náročnosti bydlení, o vybavenosti domácností předměty dlouhodobého užívání a o pracovních, hmotných a zdravotních podmínkách dospělých osob žijících v domácnostech.

Sesbíraná data slouží k výpočtu ukazatelů peněžní a materiální chudoby, intenzity ekonomické aktivity a úrovně sociálního vyloučení. Neméně důležitým cílem je získat data, která poskytnou užitečné informace jak pro směřování sociální politiky státu v oblastech jako je nezaměstnanost, sociální péče, daňový systém apod., tak i pro hodnocení dopadu přijatých opatření.

Chudoba a sociální vyloučení jsou vnímány jako stav, kdy se jedinec nebo skupina lidí plně nepodílí na ekonomickém a sociálním životě společnosti nebo kdy jim jejich příjem neumožňuje dosáhnout životního standardu, který je považován ve společnosti za přijatelný.

Náhodný výběr respondentů probíhá v českých podmínkách ve dvou stupních. Na prvním stupni se z tzv. Registru sčítacích obvodů a budov náhodně vybírají sčítací obvody, což jsou nejmenší existující územní jednotky ČR (identifikace podle sčítacích obvodů se využívá například při volbách).

Z každého takto vybraného sčítacího obvodu je pak ve druhém stupni náhodně vybráno 10 bytů jednoznačně identifikovaných přesnou adresou, tj. názvem ulice a číslem popisným. V případě domů s více byty pak ještě navíc číslem bytu, popřípadě pořadím bytu v domě. Do výběru jsou zahrnuty všechny kraje tak, aby bylo pokryto celé území ČR, přičemž rozsah výběru za kraj se odvíjí od počtu obyvatel daného kraje.

Obvyklé bydliště je místo, které je pro danou osobu hlavním bydlištěm, v němž se osoba zdržuje bez ohledu na druh pobytu (trvalý, dlouhodobý, přechodný nebo nehlášený). Obecným pravidlem pro určení místa obvyklého pobytu osoby je, že je to místo, kde osoba tráví většinu svého každodenního odpočinku.

Šetření provádí speciálně proškolení tazatelé, kteří navštěvují vybrané byty a zjišťují údaje za všechny osoby, které v době šetření na dané adrese obvykle bydlí, bez ohledu na jejich trvalé bydliště. Tyto osoby tvoří tzv. hospodařící domácnosti, kterých může být v jedné bytové jednotce i více.

Hospodařící domácnost je založena na prohlášení osob, které spolu žijí, že společně také hospodaří, tj. společně hradí základní nezbytné výdaje domácnosti jako je strava, náklady na bydlení a ostatní provozní výdaje domácnosti.

Kromě informací za byt a za hospodařící domácnosti se zjišťují také údaje za jednotlivé členy domácnosti, kteří ke konci minulého kalendářního roku dosáhli věku 16 a více let, tzn., že v roce 2017 byly dotazovány osoby, které se narodily v roce 2000 a dříve.

Šetření je koncipováno jako čtyřletý rotační panel, což znamená, že se domácnosti účastní šetření celkem čtyři roky po sobě. Každý rok dochází k obměně zhruba čtvrtiny souboru tím, že domácnosti, u nichž skončil čtyřletý cyklus sledování, jsou nahrazeny domácnostmi z nově vybraných bytů. Dlouhodobější sledování vybraných domácností umožňuje pozorovat změny a vývoj jejich životní situace. Aby nedocházelo v průběhu čtyřletého cyklu ke zmenšování velikosti výběrového souboru, jsou odstěhované domácnosti, respektive osoby, dohledávány na jejich nových adresách.

Zjišťování údajů v terénu probíhá každý rok od února do května. Aby se předešlo případným nedorozuměním, jsou o jeho průběhu předem informovány příslušné obecní úřady a policejní ředitelství. Podrobné informace o průběhu šetření lze získat od pracovníků oddělení terénních zjišťování ČSÚ na jednotlivých krajských správách ČSÚ nebo od pracovníků oddělení sociálních šetření na ústředí v Praze.

Účast domácností ve výběrových šetřeních je dobrovolná, neexistuje zpravodajská povinnost vyplývající ze zákona, jako např. u sčítání lidu. Respondenti tedy mají možnost účast v šetření odmítnout. Jako hlavní důvody odmítnutí šetření uvádějí domácnosti výhrady k zasahování do soukromí, obavy z případného zneužití sdělených informací, obavy vpustit cizí osobu do bytu, nedostatek času apod. Některé domácnosti také ze zásady odmítají sdělit o sobě jakékoliv informace.

Mezi další příčiny patří opakované nezastižení členů domácnosti nebo její neschopnost se šetření zúčastnit (např. zdravotní důvody, vysoký věk, jazyková bariéra atd.). Nejvyšší podíl nevyšetřených domácností je v první vlně šetření. Celková vyšetřenost se pohybuje okolo 80 %.

Tab. 1 Vyšetřenost domácností v šetření Životní podmínky v letech 2014 až 2017

Rok	Úspěšnost návštěv (v %)				Počet navštívených domácností	Počet vyšetřených domácností	Celková úspěšnost (v %)
	1. vlna	2. vlna	3. vlna	4. vlna			
2014	62,2	96,0	96,9	99,1	9 592	8 053	84,0
2015	61,4	94,3	97,6	98,5	9 531	7 914	83,0
2016	60,3	95,6	96,2	97,8	10 428	8 507	81,6
2017	57,7	93,1	94,2	95,4	10 904	8 701	79,8

Ve všech fázích zpracování je zajištěna přísná anonymita poskytnutých údajů. Práce s daty neumožňuje následnou identifikaci konkrétních osob nebo domácností. Získaná data jsou důsledně chráněna podle přísných požadavků zákona o státní statistické službě č. 89/1995 Sb. a podle zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů. Všichni pracovníci ČSÚ zúčastnění na zjišťování a procesu zpracování dat jsou vázáni mlčenlivostí o všech šetřených skutečnostech ve smyslu §16 zákona o státní statistické službě.

Po zpracování dat jsou následně zveřejňovány výsledky výhradně jako agregované údaje, tříděné podle různých charakteristik (např. věk, ekonomická aktivita osoby, typ a výše příjmu domácnosti a další). V těchto výstupních statistikách je však nutné nějakým způsobem eliminovat zkreslení struktury domácností, jež vzniká v důsledku odlišných charakteristik domácností, které nebyly vyšetřeny, oproti těm, které vyšetřeny byly. K tomuto účelu jsou využívány váhy, díky nimž jsou údaje ze šetření *Životní podmínky* přepočítávány na celou populaci osob v ČR žijících v soukromých domácnostech. Tyto přepočty napravují především demografickou a sociální strukturu výběrového souboru. Při interpretaci výsledků je proto třeba mít vždy na paměti, že všechny publikované údaje jsou odhady vypočtené na základě dat získaných z výběrového šetření, a tudíž jsou zatíženy určitou statistickou chybou.

Zpracované podrobné údaje ze šetření *Životní podmínky* jsou obsaženy v publikacích ČSÚ vydávaných podle Katalogu produktů v tematické skupině LIDÉ A SPOLEČNOST v podskupině Příjmy, výdaje a životní podmínky domácností. Publikace nazvaná Příjmy a životní podmínky domácností, která vychází každoročně, obsahuje metodické vysvětlivky a tabulky o domácnostech i osobách, členěné podle sociálních skupin, výše příjmů, počtu dětí a pracujících členů, pracovní aktivity, území a dalších ukazatelů. Jednotlivé části publikace jsou dostupné také v elektronické podobě na webových stránkách ČSÚ. V dubnu 2018 byla vydána poslední publikace s údaji ze šetření uskutečněného v roce 2017.

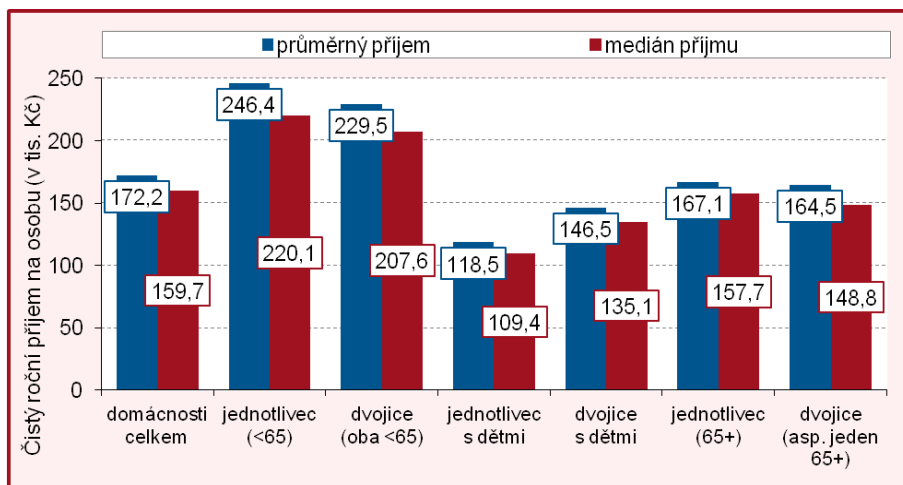
Životní podmínky českých domácností

Šetření *Životní podmínky 2017* proběhlo na jaře daného roku a mapovalo aktuální životní úroveň českých domácností v době dotazování a dále jejich příjmovou situaci za celý rok předcházející, tedy za rok 2016.

Příjmová situace

Průměrné čisté příjmy domácností meziročně vzrostly ze 164,9 tis. Kč na osobu v roce 2015 na 172,2 tis. Kč v roce 2016, tedy o 4,4 %. Příjmy rostly jak nominálně, tak reálně, a to o 3,8 %. To znamená, že si za své příjmy mohly domácnosti koupit více zboží.

Graf 1 Čistý peněžní příjem domácností na osobu podle složení domácnosti, ČR, 2016

Průměr příjmů je zkreslen extrémními hodnotami, proto přesnější informaci o příjmové situaci domácností udává medián příjmů domácností, tedy částka, na kterou nedosahuje právě polovina populace. Mediánový příjem domácnosti na osobu byl pro rok 2016 na úrovni 159,7 tis. Kč.

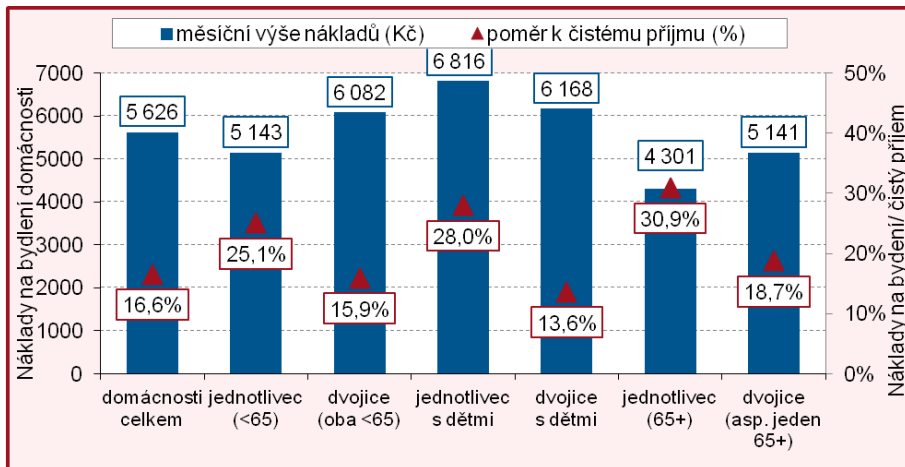
Z hlediska složení domácnosti nalezneme nejvyšší průměrné čisté příjmy u domácností jednotlivců a dvojic v ekonomicky aktivním věku, u nichž se tyto příjmy pohybují okolo 20 tis. Kč/osobu za měsíc. U domácností jednotlivců ve věku 65 a více let a u dvojic, z nichž alespoň jeden je v tomto věku, jsou tyto měsíční příjmy necelých 14 tis. Kč/osobu. Naopak u domácností dvojic s dětmi přesahují jen lehce přes 12 tis. Kč/osobu za měsíc a u samoživitelů či samoživitelek s dětmi nedosahují měsíčně ani 10 tis. Kč/ osobu.

Náklady na bydlení

Náklady domácností na bydlení za rok 2017 činily v průměru 5 626 Kč na domácnost a měsíc, tedy zůstaly oproti předchozímu roku na podobné úrovni. Podíl příjmů, které domácnosti v roce 2016 vynakládaly na bydlení, se meziročně již třetím rokem mírně snížil až na hodnotu 16,6 % (meziročně klesl o 0,5 procentního bodu), a to zejména v důsledku růstu příjmů domácností.

Průměrně nižší náklady na bydlení mají domácnosti jednotlivců, a to především těch starších 65 let, u nichž však poměr nákladů vůči jejich čistým příjmům dosahuje až 30,9 %. Vyšší náklady na bydlení mají obecně domácnosti dvojic, u kterých však poměr vůči příjmům nepřesáhne 19 %. U domácností jednotlivců s dětmi, které mají průměrné měsíční náklady na bydlení více než 6800 Kč, to tedy i vzhledem k nižším příjmům znamená poměr až 28 % z jejich příjmů.

Graf 2 Průměrné měsíční náklady na bydlení domácnosti podle složení domácnosti a poměr nákladů na bydlení k měsíčnímu čistému příjmu domácnosti, ČR, 2017

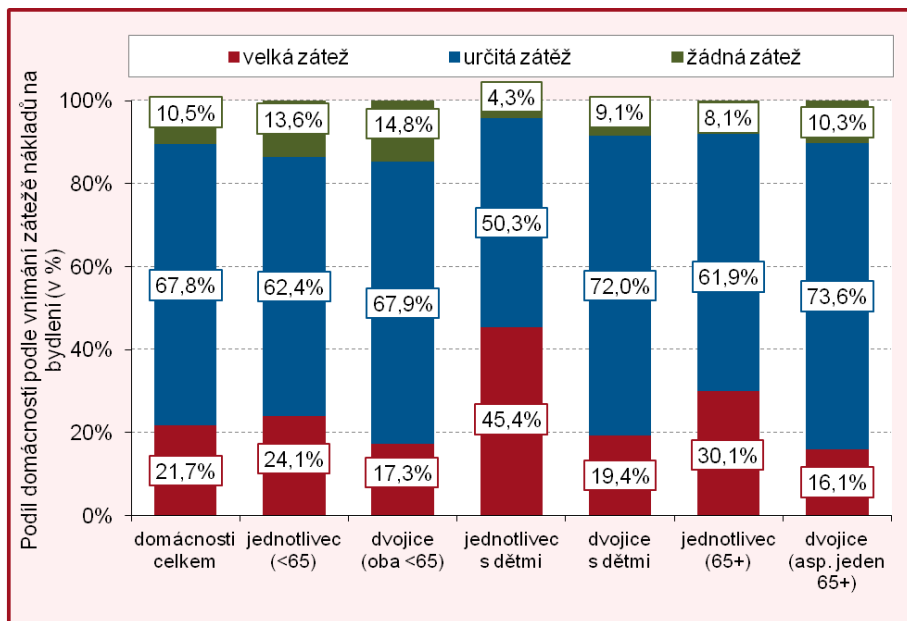

S pozitivním trendem vývoje poměru nákladů k příjmům souvisí i zlepšení vnímání nákladů na bydlení jako zátěže rodinného rozpočtu. Zatímco v roce 2016 představovaly náklady na bydlení velkou zátěž pro 23,7 % domácností, v roce 2017 tak uvedlo jen 21,7 % domácností. Podíl domácností, které nepovažovaly náklady na bydlení za zátěž, vzrostl nepatrně na 10,5 %.

V domácnostech, kde je nejvyšší podíl nákladů na čistých příjmech, je také vyšší podíl těch, pro které tyto náklady na bydlení představují velkou zátěž. U jednotlivců ve věku 65 a více let to uvádí téměř každý třetí a mezi samoživiteli s dětmi tak odpověděl téměř každý druhý. U nich tyto náklady nepředstavují žádnou zátěž pouze pro 4,3 % domácností. Naopak pro domácnosti dvojic tyto náklady neznamenají žádnou zátěž přibližně pro každou sedmou domácnost a velkou zátěž jen pro každou šestou.

Graf 3 Jak domácnosti hodnotily zátěž nákladů na bydlení podle složení domácnosti, ČR, 2017

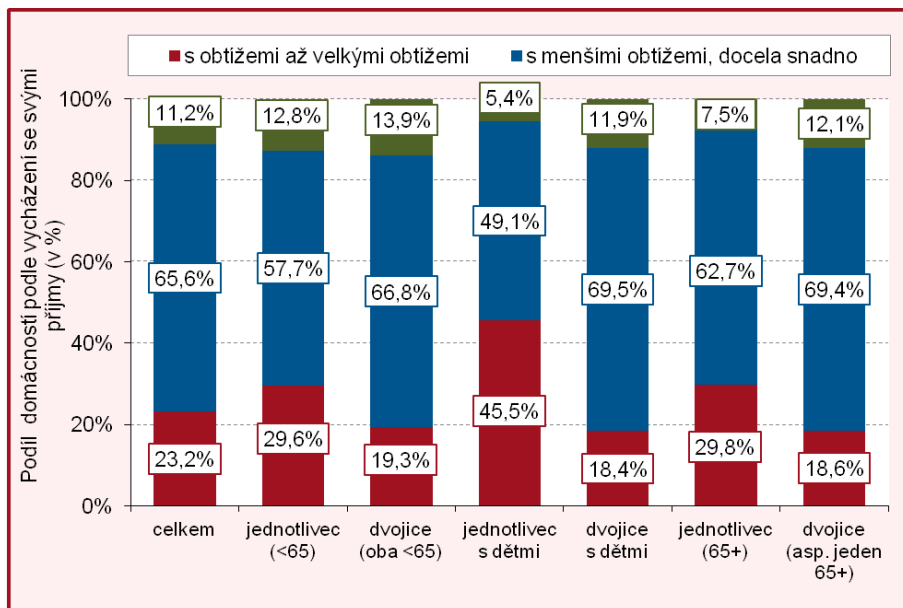

Jak domácnosti vycházely s příjmy

Příjmovou situaci domácností dokresluje také informace o subjektivním vnímání domácností, jak vycházejí se svými příjmy. Zřetelný pozitivní trend vývoje příjmové úrovně domácností je podpořen zvyšujícím se podílem domácností, které deklarovaly, že se svými příjmy vycházejí snadno až velmi snadno a zároveň klesajícím podílem těch, které uvedly, že vycházejí s obtížemi až velkými obtížemi.

Zatímco v roce 2017 uvedlo 11,2 % domácností, že vycházejí se svými příjmy snadno až velmi snadno, před rokem to bylo o 0,2 a v roce 2012 dokonce o 1,8 procentního bodu méně. Naopak 23,2 % domácností v roce 2017 uvedlo, že vycházejí s obtížemi až velkými obtížemi, což meziročně pokleslo o 1,4 a ve srovnání s rokem 2012 dokonce o 8,2 procentního bodu.

Graf 4 Jak domácnosti vycházely se svými příjmy podle složení domácnosti, ČR, 2017

Rozdíly mezi domácnostmi podle jejich složení jsou patrné i zde. Zatímco téměř každá druhá domácnost samoživitelů s dětmi a téměř každá třetí domácnost jednotlivce uvedla, že se svými příjmy vychází s obtížemi až velkými obtížemi, u domácností dvojic to nebyla ani každá pátá. Snadno až velmi snadno vychází se svými příjmy především dvojice a jednotlivci v ekonomicky aktivním věku a naopak mezi jednotlivci s dětmi se jedná jen téměř o každou osmnáctou domácnost.

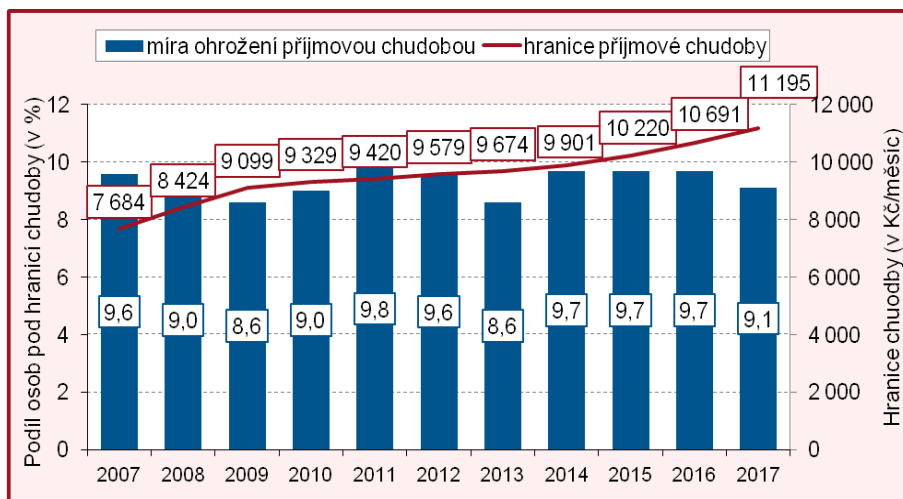

Aspekty chudoby

Ohrožení příjmovou chudobou

Míra ohrožení příjmovou chudobou v České republice se dlouhodobě udržuje v rozmezí 9–10 % a v roce 2017 dosáhla úrovně 9,1 %. Jedná se o podíl osob žijících v domácnostech, jejichž příjem je nižší než stanovená hranice ohrožení příjmovou chudobou, která je určena jako 60 % mediánu ekvivalizovaného disponibilního příjmu domácnosti a zohledňuje velikost i složení domácnosti. Aby domácnost jednotlivce v roce 2017 nespadla pod hranici ohrožení příjmovou chudobou, musel být její čistý měsíční příjem vyšší než 11 195 Kč, což je o 504 Kč více než v předchozím roce. Domácnost dvou dospělých musela mít příjmy vyšší než 16 792 Kč/měsíc, rodič s dítětem do 13 let musel mít více než 14 553 Kč měsíčně a partnerský pár se dvěma dětmi do 13 let 23 509 na měsíc.

Graf 5 Vývoj hranice příjmové chudoby a míry ohrožení příjmovou chudobou v období 2007–2017, ČR

Tab. 2 Měsíční hranice ohrožení příjmovou chudobou podle typu domácnosti, ČR, 2017

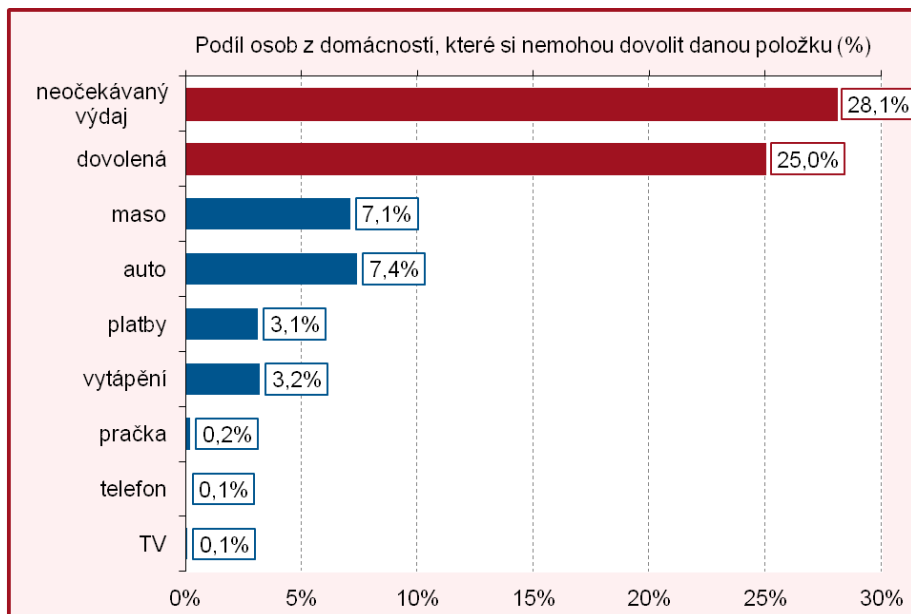
Typ domácnosti dle složení	Hranice
Jednotlivec	11 195 Kč
Dvě dospělé osoby	16 792 Kč
Rodič s dítětem do 13 let	14 553 Kč
Rodič se dvěma dětmi staršími 13 let	22 389 Kč
Rodiče s dítětem do 13 let	20 150 Kč
Rodiče se dvěma dětmi do 13 let	23 509 Kč
Rodiče se třemi dětmi – jedním do 13 let, dvěma staršími 13 let	31 345 Kč

Materiální deprivace

Míra materiální deprivace odráží materiální podmínky i vybavenost domácnosti, což je další důležitý aspekt při posuzování celkové životní úrovně domácnosti. Za rok 2017 byla hodnota tohoto ukazatele na úrovni 3,7 %, což je o 1,1 procentního bodu méně než v předchozím roce. Již druhým rokem se tato míra meziročně výrazně snížila a ubývá tedy osob žijících v materiálně deprivovaných domácnostech.

Tento ukazatel je definován na základě 9 položek, mezi něž patří vybavenost domácnosti pračkou, televizí, telefonem a automobilem, dále možnost zaplatit si z vlastních zdrojů neočekávaný výdaj (konkrétně ve výši 10 200 Kč pro rok 2017), zaplacení týdenní dovolené mimo domov všem členům domácnosti, dostatečné vytápění bytu, možnost jíst maso či jeho vegetariánské náhražky každý druhý den a dále problémy domácnosti s placením některých nákladů spojených s bydlením (nájemné, energie, splátky hypotéky apod.). Za materiálně deprivované považujeme osoby z domácností, které si z finančních důvodů nemohly dovolit alespoň 4 položky z 9 výše uvedených.

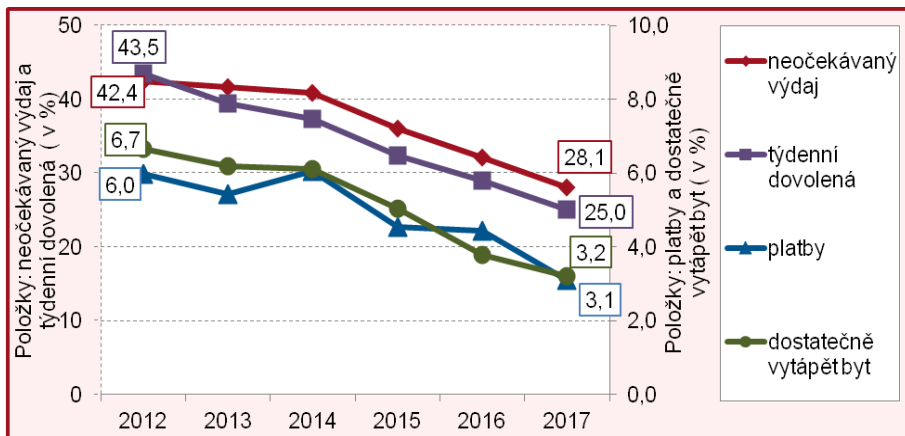

Graf 6 Podíl osob z domácností, které si z finančních důvodů nemohou dovolit danou položku, ČR, 2017

Při pohledu na jednotlivé položky materiální deprivace lze sledovat jejich odlišnou závažnost. Nejčastěji si domácnosti nemohou dovolit zaplatit desetitisícový neočekávaný výdaj a týdenní dovolenou pro všechny členy domácnosti. V takových domácnostech žila v roce 2017 více než čtvrtina osob. Téměř každá třináctá osoba žila v domácnosti, která si nemohla dovolit vlastnit auto a jíst maso či jeho vegetariánskou náhražku každý druhý den. V domácnostech, které měly problém platit včas platby a splátky a nemohly si dovolit dostatečně vytápnout byt, žilo kolem 3 % osob. Za posledních pět let ubylo domácností, které především nebyly schopny zaplatit neočekávaný výdaj a týdenní dovolenou. Zatímco před pěti lety žilo v domácnostech, které si nemohly dovolit tyto dvě vybrané položky více než 42 % osob, v roce 2017 se jedná již jen o zhruba čtvrtinu. Nicméně stále jde o nezanedbatelný podíl osob, které mají kvůli nedostatku právě těchto dvou položek větší riziko materiální deprivace.

Vedle toho výrazněji klesl také podíl osob, jejichž domácnosti si nemohou dovolit platit včas platby či splátky a z finančních důvodů dostatečně vytápět byt. Právě pokles právě těchto klíčových položek nejvýrazněji přispíval ke snížení míry materiální deprivace za sledované období.

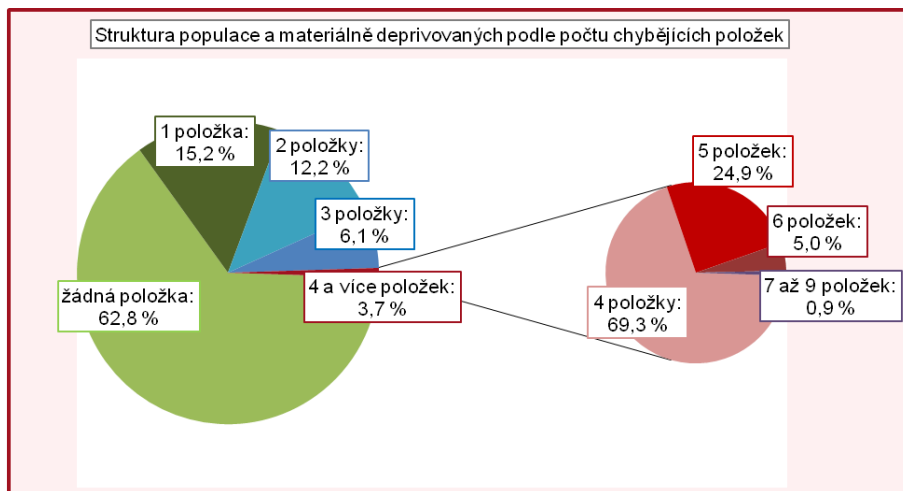
Graf 7 Vývoj podílu osob z domácností, které si nemohly dovolit danou položku v období 2012–2017, ČR

Pokud analyzujeme strukturu populace podle počtu chybějících položek, zjistíme, jaký podíl osob žije v domácnostech, které si nemohou dovolit příslušný počet položek materiální deprivace. Téměř dvě třetiny (62,8 %) osob žijí v domácnostech, které nepostrádají žádnou ze sledovaných položek. V populaci nalezneme 15 % osob, jejichž domácnosti se nedostává právě jedné položky a 12 % osob, jejichž domácnost postrádá právě dvě položky. Dalších 6 % osob žije v domácnostech, kterým se nedostává právě tři položek. Čtyři a více položek si nemohou dovolit domácnosti 3,7 % osob populace. Z těchto materiálně deprivovaných osob téměř ¾ z nich postrádá právě čtyři položky, pětina z nich se nedostává právě pět položek a jen 0,9 % z nich si nemůže dovolit sedm a více položek. Intenzita materiální deprivace je na úrovni 4,4 položek. Jedná se o průměrný počet chybějících položek, které postrádají domácnosti materiálně deprivovaných.

Graf 8 Struktura osob podle počtu chybějících položek, ČR, 2017

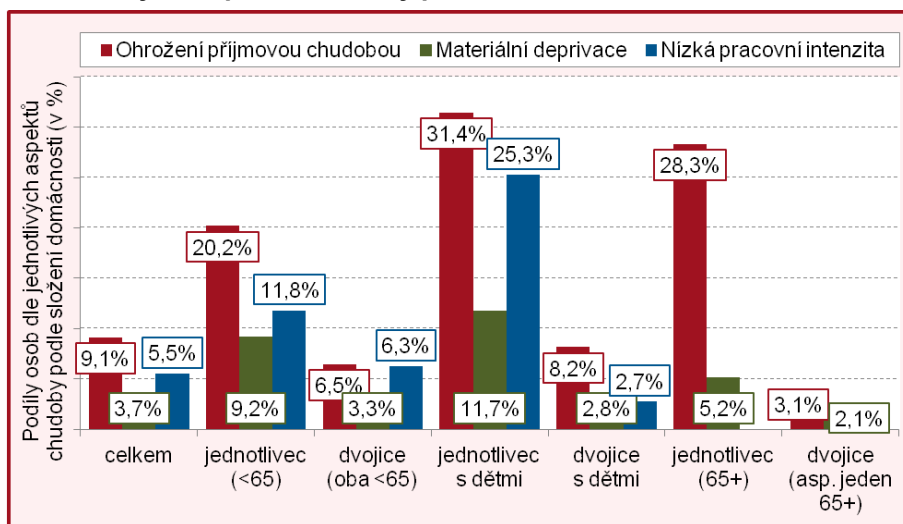
Pracovní intenzita

Míra nízké pracovní intenzity udává podíl osob žijících v domácnostech, kde je nízké zapojení osob v produktivním věku do pracovního procesu. Hranicí je odpracování 20 % celkové kapacity času osob ve věku 18–59 let vyjma studentů. V roce 2017 dosáhla tato míra hodnoty 5,5 % a dlouhodobě se pohybuje na úrovni okolo 6–7 %.

Aspekty chudoby podle složení domácnosti

Rozdíl v riziku ohrožení jednotlivými aspekty chudoby jsou významné obzvláště mezi domácnostmi podle jejich složení. Neohroženější skupinou podle všech tří uvedených aspektů chudoby jsou domácnosti jednotlivců s dětmi, mezi nimiž se jedná převážně o samoživitelky s dětmi. Mezi nimi je každá třetí domácnost ohrožená příjmovou chudobou, každá čtvrtá materiálně deprivovaná a každá desátá vykazuje nízkou pracovní intenzitu. Kromě nich jsou nejvíce ohroženi příjmovou chudobou domácnosti jednotlivců ve věku 65 let a starší, u nichž je ohroženo 28,3 % a dále jednotlivci mladší 65 let, u nich to je každý pátý. Podle míry materiální deprivace jsou více ohroženi jednotlivci mladší 65 let než sami žijící senioři, což může být dáno jejich větší skromností a faktem, že už si většinu hmotných položek materiální deprivace pořídili během svého života. Nízká pracovní intenzita je častější u jednotlivců i dvojic mladších 65 let, přičemž pro domácnosti seniorů se již tento aspekt neuvažuje. U všech typů domácností jednotlivců je riziko ohrožení všemi aspekty chudoby výrazně sníženo v případě, že v domácnosti žije ještě další dospělá osoba.

Graf 9 Míry tří aspektů chudoby podle složení domácnosti, ČR, 2017

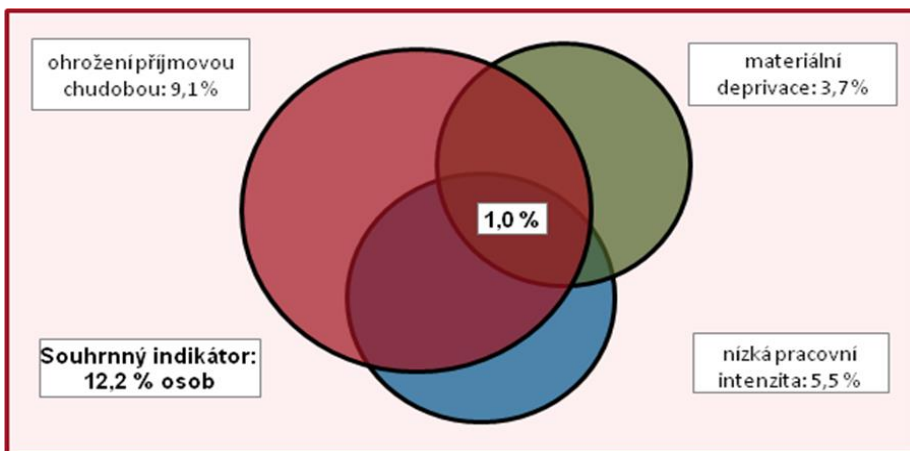
Pozn. Míra nízké pracovní intenzity se počítá za osoby do 59 let včetně.

Souhrnný indikátor sociálního vyloučení

Míra ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením je souhrnným indikátorem monitorujícím oblast sociálního vyloučení osob. Zahrnuje osoby, které jsou vystaveny alespoň jednomu ze tří typů rizik, ohrožení příjmovou chudobou, materiální deprivaci nebo žijí v domácnosti s nízkou pracovní intenzitou.

Hodnoty tohoto indikátoru i všech tří dílčích ukazatelů ohrožení pro rok 2017 jsou patrné z následujícího grafu. Podíl osob ohrožených příjmovou chudobou byl na úrovni 9,1 %, podíl materiálně deprivovaných osob byl 3,7 % a podíl osob v domácnosti s nízkou pracovní intenzitou byl 5,5 %. Souhrnný indikátor sociálního vyloučení byl pak na úrovni 12,2 % a všem třem typům ohrožení zároveň bylo vystaveno pouhé 1 % osob.

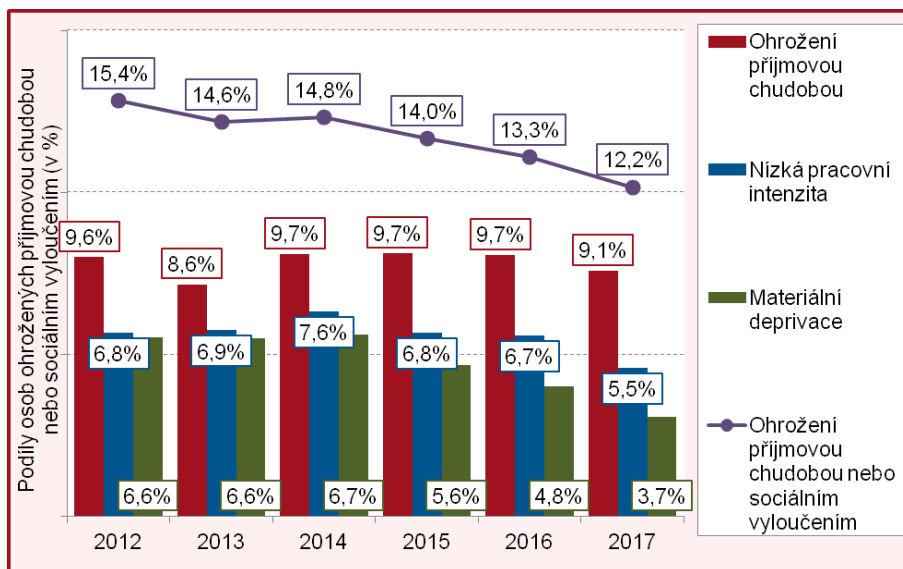
Graf 10 Souhrnný indikátor sociálního vyloučení ČR, 2017

Za posledních pět let hodnoty míry ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením klesají, což je důsledek poklesu u dílčích ukazatelů ohrožení. Obzvláště za poslední tři roky docházelo k poklesu podílu materiálně deprivovaných osob a osob s nízkou pracovní intenzitou, přičemž počet osob ohrožených příjmovou chudobou zůstával stabilní.

Míra souhrnného indikátoru se tak v roce 2017 meziročně snížila o 1,1 procentního bodu až na úroveň 12,2 %, k čemuž nejvýrazněji přispěl nižší podíl materiálně deprivovaných osob (3,7 %), u něhož došlo meziročně k poklesu také o 1,1 procentního bodu.

Graf 11 Vývoj souhrnného indikátoru sociálního vyloučení i dílčích ukazatelů ohrožení v období 2012–2017, ČR

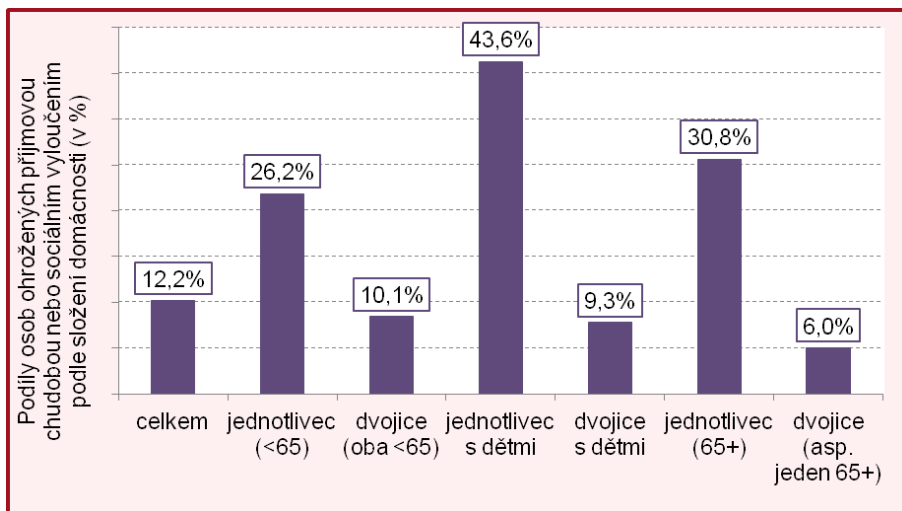

Sociální vyloučení podle složení domácnosti

Souhrnný indikátor sociálního vyloučení kombinuje všechny tři typy chudoby, a tedy odráží celkové riziko ohrožení sociálním vyloučením. Toto riziko se také značně liší mezi jednotlivými typy domácností podle jejího složení. Největšímu ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením jsou vystaveni jednotlivci s dětmi, mezi nimiž se jedná o každou druhou domácnost. Mezi seniory ve věku 65 a více let je takto ohrožen téměř každý třetí a mezi jednotlivci do 65 let každý čtvrtý. U domácností dvojic je toto riziko vždy nižší než celorepublikový průměr 12,2 %.

Graf 12 Míra sociálního vyloučení podle složení domácnosti, ČR, 2017

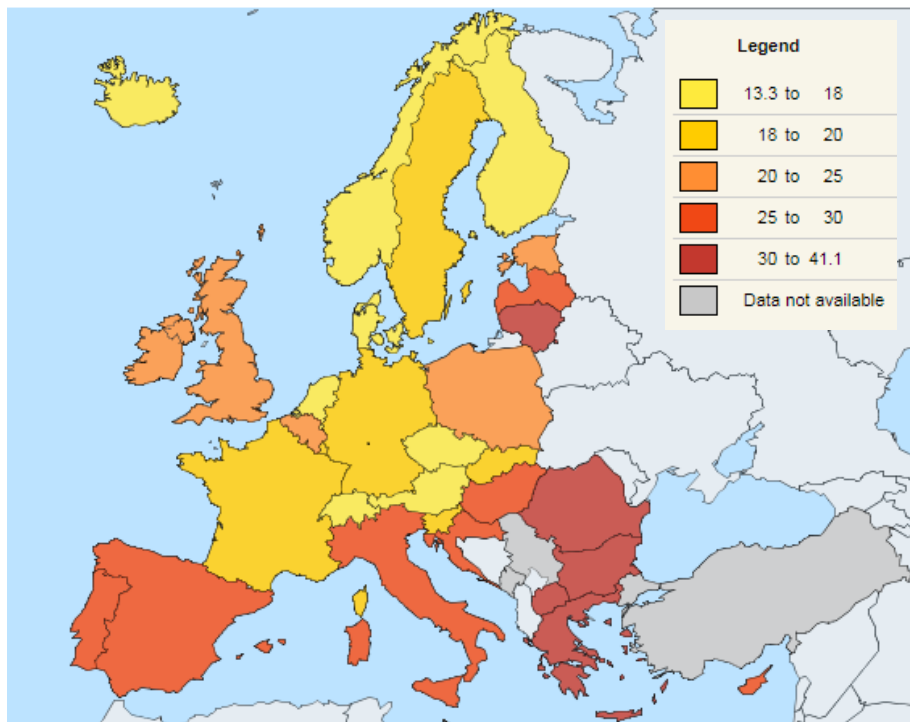

Evropské srovnání sociálního vyloučení

Ukazatel sociálního vyloučení je možné porovnávat v rámci Evropy mezi jednotlivými zeměmi, v nichž dané šetření probíhá. Takovéto mezinárodní srovnání je možné díky harmonizaci celého šetření i definic jednotlivých ukazatelů včetně souhrnného indikátoru sociálního vyloučení.

Hodnoty všech tří dílčích ukazatelů sociálního vyloučení patří v České republice dlouhodobě k nejnižším v Evropě. V mezinárodním srovnání souhrnného indikátoru míry ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením za rok 2016, ze kterého pocházejí poslední dostupné údaje za všechny státy Evropy, zaujímala Česká republika s hodnotou 13,3 % druhé místo. Podobných hodnot nabývají Island, Norsko, Finsko, Dánsko a Nizozemsko. Naopak nejvyšších hodnot kolem 40 % dosahují Makedonie, Srbsko, Bulharsko, Rumunsko a Řecko.

Mapa 1 Srovnání souhrnného indikátoru sociálního vyloučení v rámci evropských zemí, 2016

Zdroj: Eurostat, EU-SILC 2016

Tato mezinárodní srovnatelnost je však limitována jak různými sociálními a daňovými systémy v rámci dané země, tak odlišným vnímáním standardů životní úrovně obyvateli v jednotlivých zemích. Dlouhodobě nízká úroveň souhrnného indikátoru sociálního vyloučení v České republice odráží také skutečnost, že je zde nízká nerovnost celkových příjmů (včetně důchodů a dávek) českých domácností. To je také důvodem pro to, aby vybrané indikátory životních podmínek byly posuzovány především v kontextu dané společnosti.

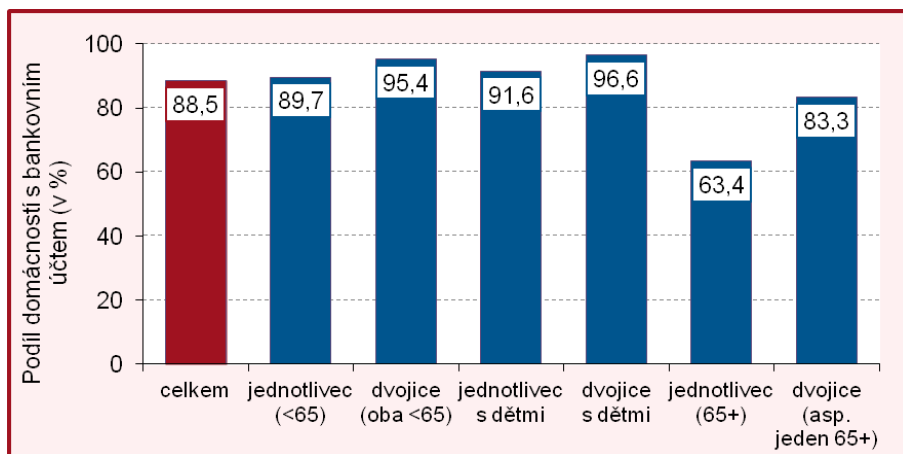
Finanční situace domácností

Součástí šetření Životní podmínky 2017 byl také speciální modul, ve kterém se zjišťovala situace domácností z hlediska jejich finančních poměrů. Sledovalo se především, zda má některý člen domácnosti bankovní účet, zda jsou domácnosti schopny pravidelně měsíčně spořit a také údaje z oblasti zadlužení. Vedle pořizování úvěrů na bydlení se zkoumala i schopnost domácnosti splácet včas různé půjčky a jakou zátěž to pro ně představuje.

Účet a úspory

Podíl domácností, které mají bankovní účet, je 88,5 % a zvyšuje se jak s vyšším dokončeným vzděláním osoby v čele domácnosti, tak i s přítomností druhé dospělé osoby v domácnosti, a to především v ekonomicky aktivním věku. U domácností osob v ekonomicky aktivním věku neklesá tento podíl výrazně pod 90 %, avšak v případě dvojice, z níž alespoň jeden je starší 65 let, dosahuje jen 83 % a u domácnosti jednotlivce ve věku 65 a více let jsou to dokonce pouze necelé dvě třetiny.

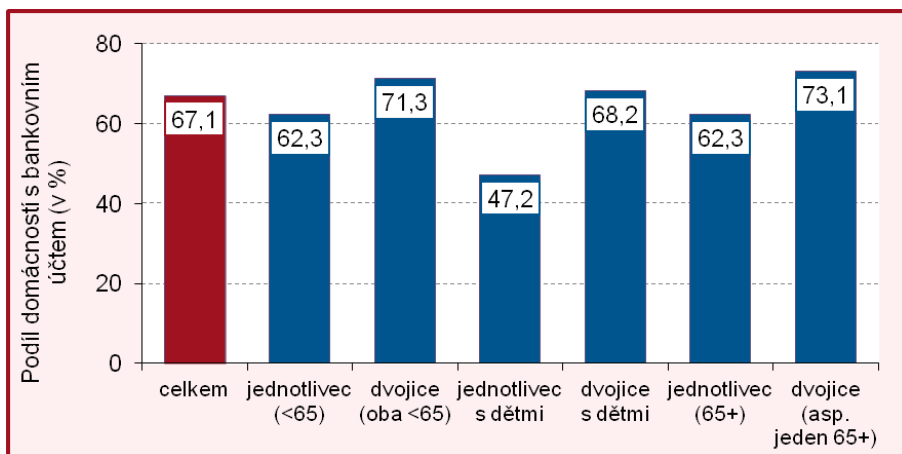
Graf 13 Podíl domácností s bankovním účtem podle složení domácnosti, ČR, 2017

Schopnost ušetřit měsíčně nějakou částku uvádí 67,1 % domácností a tento podíl výrazně roste s výší příjmu a s přítomností druhé dospělé osoby v domácnosti. U domácností tvořených jen jednou dospělou osobou však tento podíl nepřesahuje dvě třetiny, přičemž mezi samoživitelkami s dětmi nedokáže našetřit měsíčně žádnou kladnou částku dokonce více než polovina z nich. Mezi domácnostmi dvojic, z nichž alespoň jeden je starší 65 let, spoří téměř tři ze čtyř domácností.

V míře úspor se však domácnosti příliš neliší. Poměr, kolik jsou schopny domácnosti našetřit vůči svým příjmům, je v průměru 10,6 %. Tato míra úspor je napříč všemi typy domácností víceméně stabilní, s růstem příjmů roste jen nepatrně a s přítomností dětí klesá jen mírně. Bez ohledu na výši příjmů a složení domácnosti, si tedy každý typ domácnosti průměrně odkládá měsíčně přibližně desetinu svých disponibilních příjmů do úspor, a to navzdory často diskutované nedostatečné finanční gramotnosti Čechů.

Graf 14 Podíl domácností s měsíčními úspory podle složení domácnosti, ČR, 2017

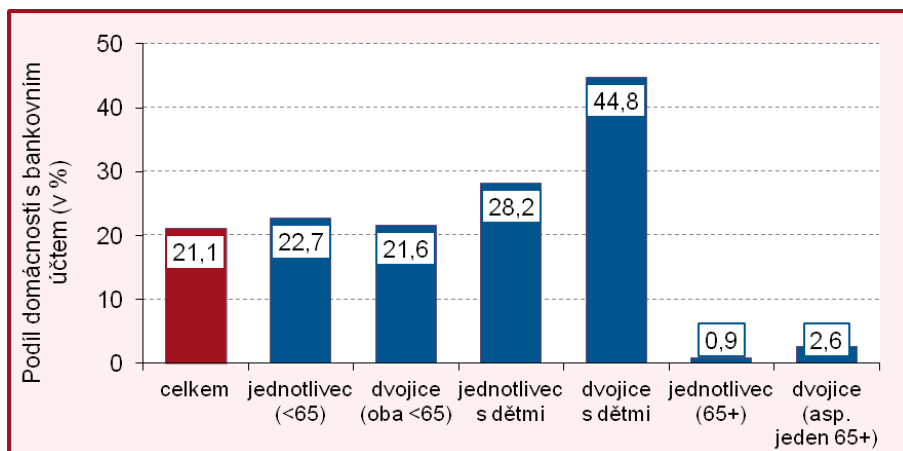

Zadluženost – úvěry na bydlení

Z oblasti zadlužení jsme se zabývali úvěry na bydlení, mezi které se řadí hypotéka, úvěr ze stavebního spoření nebo i jiný úvěr na účel bydlení. Při srovnání podílu domácností, které mají nějaký úvěr na bydlení s podílem domácností s měsíční úsporou, je situace u některých typů domácností mnohdy zcela odlišná. Zatímco měsíčně spoří výrazně častěji domácnosti s vyššími příjmy, úvěry na bydlení si stejně často jako tyto domácnosti pořizují i domácnosti s příjmy nižšími. Celorepublikový průměr je přitom 21,1 %.

Výrazně častěji si pořizují hypotéku domácnosti s dětmi, a to především ty, kde žijí dva dospělí. U nich má úvěr téměř 45 % z nich. Avšak úvěrům se nevyhýbají ani domácnosti samoživitelek s dětmi, mezi nimiž má úvěr více než každá čtvrtá. Domácnosti, kde alespoň jeden člen je starší 65 let, mají úvěr na bydlení již v mizivém procentu případů. Zadlužení v oblasti bydlení se tedy může týkat většiny typů domácností bez ohledu na výši příjmů, což přirozeně souvisí s potřebou řešit vlastní bydlení, která se zvyšuje s přítomností dětí v domácnosti.

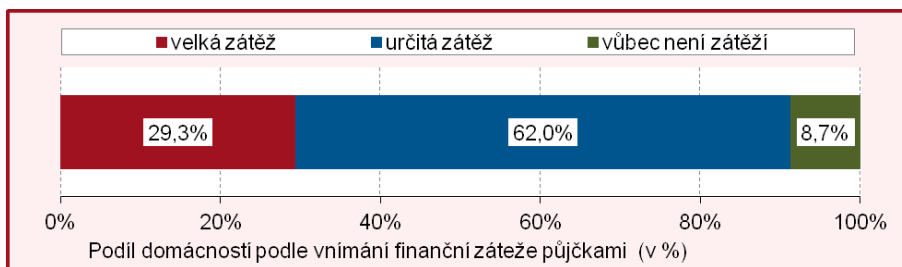
Graf 15 Podíl domácností s úvěrem na bydlení podle složení domácnosti, ČR, 2017

Z oblasti zadlužení jsme dále sledovali, zda domácností zvládají platit včas různé pravidelné platby a splátky, jako je nájemné, platby za energie, splátky úvěrů na bydlení či jiných půjček. V domácnostech, které alespoň jednu z těchto splátek nezvládly zaplatit včas, žilo 3,2 % osob. Přitom problémy platit v termínu nájemné uvedlo 2,6 % domácností, platby za energie 1,8 % domácností, splátky úvěrů na bydlení 1,1 % a splátky ostatních půjček 5,4 % z těch, kterých se takovéto splátky týkají. Vedle toho uvedlo 2,2 % domácností, že za posledních 12 měsíců alespoň jednou nebyly schopny zaplatit včas některou z plateb za telefon, internet, zdravotní péči, vzdělávání atd. Někaké dluhy jako jsou pokuty, penále, nedoplatky u zdravotní pojišťovny, u České správy sociálního zabezpečení, u dopravního podniku apod. přiznalo 1,2 % domácností.

V šetření Životní podmínky se také zjišťovalo, jakou finanční zátěž představuje pro domácnosti splácení různých nebytových půjček, jako je leasing, nákup na splátky či spotřebitelský úvěr. Pro necelou třetinu domácností to znamená velkou zátěž, pro více než polovinu určitou zátěž a pro každou dvanáctou domácnost - z těch, které tyto půjčky mají - nepředstavuje jejich splácení vůbec žádnou finanční zátěž.

Graf 16 Podíl domácností podle vnímání finanční zátěže splácení nebytových půjček, ČR, 2017

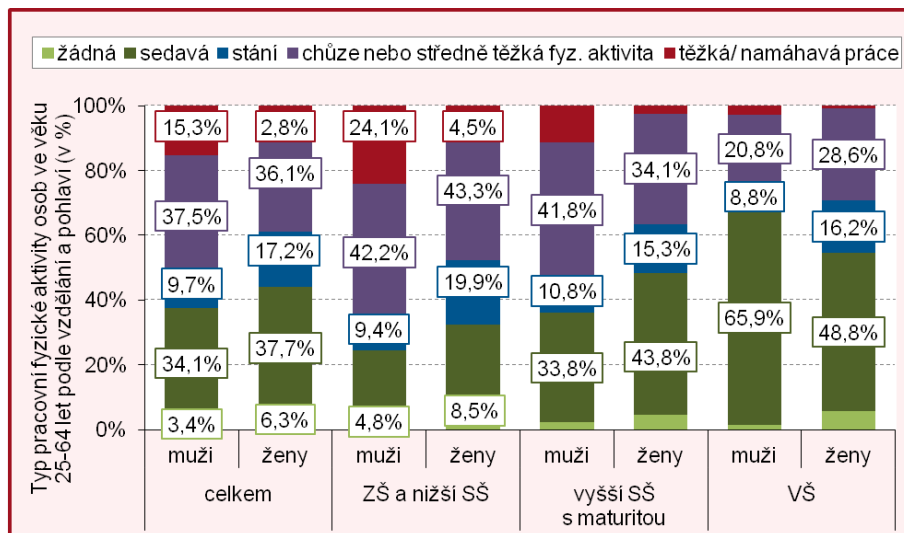
Zdraví a životní styl osob

Ve druhé části tematického modulu se sledoval zdravotní stav dospělých a jejich životní styl. V rámci otázek o životním stylu dospělých byl zjišťován typ pracovní fyzické aktivity v typickém týdnu, čas trávený volnočasovou fyzickou aktivitou a také četnost konzumace ovoce a zeleniny. Dále bylo také možné podle údajů o výšce a váze vypočítat BMI index tělesné hmotnosti. V rámci bloku otázek na zdraví dospělých byli respondenti dotazováni na počty návštěv u praktických lékařů, specialistů a zubařů a případně i na důvod, proč daného lékaře nenavštívili pokaždé, když potřebovali. Nakonec se také sledovala zátěž domácností výdaji spojenými se zdravotní péčí.

Pracovní a volnočasová fyzická aktivita

V rámci otázky na fyzickou aktivitu vztahující se k práci měli respondenti posoudit svoji pracovní aktivitu v typickém týdnu. Sedavý typ své pracovní fyzické aktivity uvádí více než třetina osob ve věku 25-64 let, chůzi 36,8 % a stání 13,5 %. Podíl osob se sedavou aktivitou se zvyšuje s vyšším dokončeným vzděláním a bývá vyšší u žen, kromě vysokoškolsky vzdělaných osob, kde je vyšší podíl mužů se sedavou pracovní aktivitou (65,9 %). Chůze či středně těžká pracovní fyzická aktivita (zdravotní sestra, číšník, doručovatel) se více týká osob se základním a nižším středním vzděláním. Stání je ve všech vzdělanostních skupinách více zastoupeno u žen (např. učitelky, kadeřnice, přepážkové pracovnice na poště). Naopak těžkou či namáhavou práci vykonávají především muži a to v 15,3 % případů a velice výrazně se snižuje s vyšším dokončeným vzděláním (např. práci s těžkými motorovými nástroji, stavební práce, práci v hornictví).

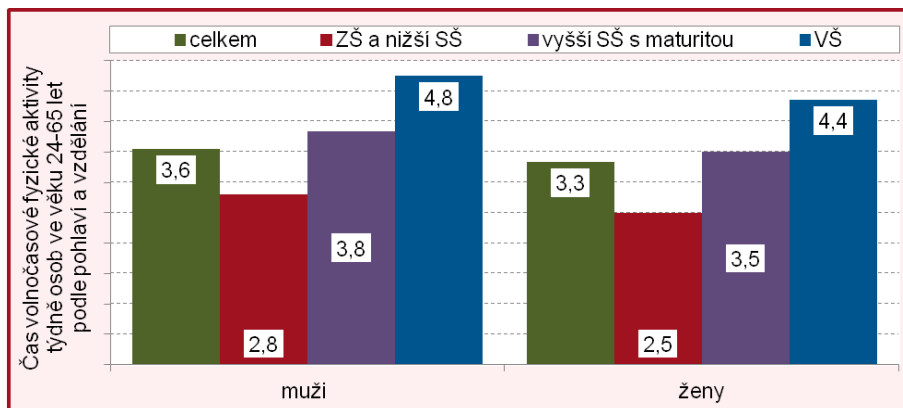
Graf 17 Typ pracovní fyzické aktivity osob ve věku 24-65 let podle vzdělání a pohlaví, ČR, 2017

Co se týče volnočasové fyzické aktivity, respondenti měli uvést, kolik času stráví ve svém typickém týdnu provozováním sportu, fitness nebo rekreační pohybové aktivity, kam patří také tanec, plavání nebo rychlejší chůze se psem. Muži celkově bez omezení věku v průměru udávají vyšší průměrný čas trávený volnočasovou fyzickou aktivitou, jedná se u nich o 3,6 h týdně, zatímco jejich ženské protějšky jen 3,2 h týdně. Průměrný čas se snižuje s rostoucím věkem a naopak zvyšuje s vyšším stupněm dokončeného vzdělání. Mezi muži ve věku 25-64 let udávají ti vysokoškolsky vzdělaní v průměru 4,8 h pohybové aktivity týdně, oproti mužům se základním a nižším středním vzděláním, kteří sportují ve volném čase v průměru jen 2,8 h týdně. Podobně i mezi ženami ve věku 25-64 let uvedly ty vysokoškolsky vzdělané v průměru 4,4 h pohybové aktivity týdně, zatímco ženy se základním a nižším středním vzděláním jen 2,5 h týdně.

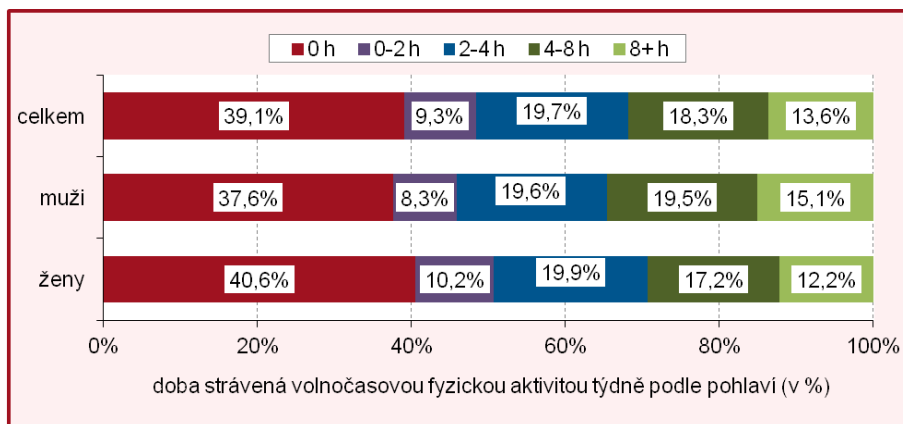

Graf 18 Průměrný čas strávený volnočasovou fyzickou aktivitou týdně osob ve věku 24-65 let podle pohlaví a vzdělání, ČR, 2017

Téměř 40 % osob uvádí, že neprovozuje fyzickou aktivitu ani jednu minutu, přičemž vyšší podíl je mezi ženami. Naopak u mužů je vyšší podíl těch, kteří ji provozují 8 a více hodin týdně (15,1 %). Dlužno dodat, že do volnočasové pohybové aktivity nebyly zahrnuty domácí práce, které podle tradičního rozdělení rolí zastávají spíše ženy a muži si spíše prosadí svoje sportovní koníčky. Zhruba pětina mužů i žen uvedla, že se věnuje volnočasovému pohybu 2 až 4 h týdně.

Graf 19 Průměrná doba strávená volnočasovou fyzickou aktivitou týdně podle pohlaví, ČR, 2017

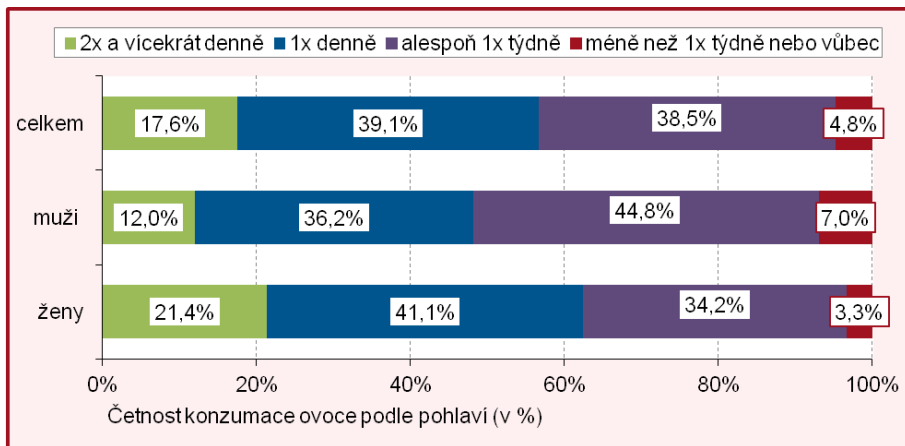

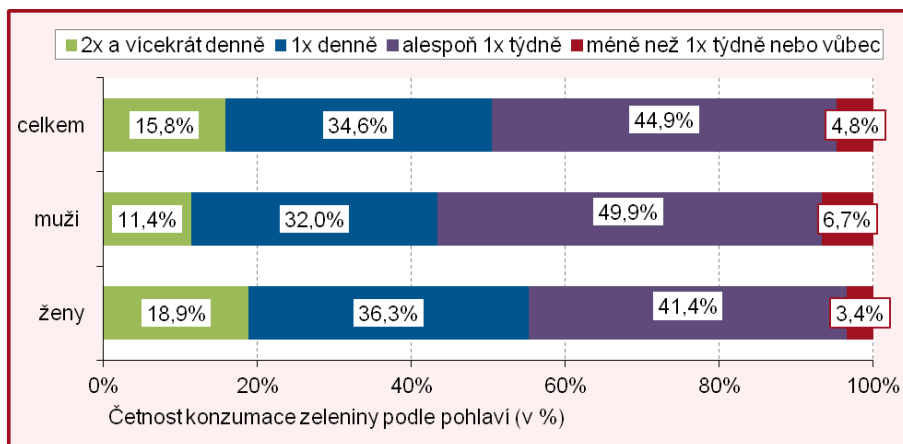
Konzumace ovoce a zeleniny

Další sledovanou charakteristikou, která patří mezi determinanty zdraví, jsou stravovací návyky člověka. V rámci zdravotního modulu jsme se ptali konkrétně na konzumaci ovoce a zeleniny v typickém týdnu. Z analýzy získaných dat vyplynulo, že alespoň jednou denně jí ovoce více než polovina osob a zeleninu právě polovina osob, přičemž výrazně větší podíly jsou v tomto směru u žen.

Dalo by se říci, že ženy dbají spíše na stravování než na cvičení. 21,4 % žen jí ovoce dvakrát i vícekrát denně. V takové míře si jej dopřává jen 12 % mužů. S velkým rozdílem ženy předhánějí muže i v konzumaci zeleniny, i když je pravidelné požívání zeleniny obecně méně časté než konzumace ovoce. Zeleninu má denně na talíři 55,2 % žen, zatímco jednou či vícekrát denně si dá zeleninu jen 43,4 % mužů. Naproti tomu však každý patnáctý muž v Česku nejí zeleninu skoro vůbec.

Graf 20 Četnost konzumace ovoce podle pohlaví, ČR, 2017

Graf 21 Četnost konzumace zeleniny podle pohlaví, ČR, 2017

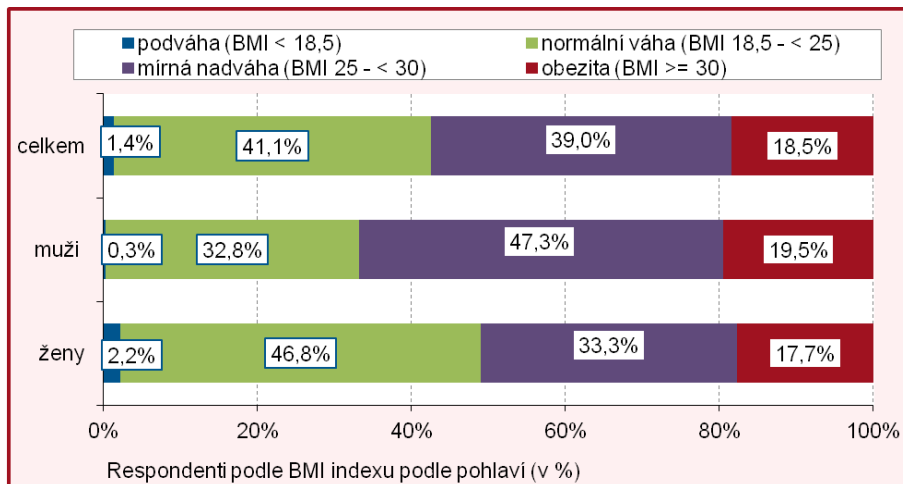
BMI

U všech respondentů 16ti letých a starších jsme v dotazníku zjišťovali jejich tělesnou výšku (v cm) a váhu (v kg) a z těchto údajů jsme pak vypočítali index tělesné hmotnosti, známý pod zkratkou BMI. Průměrná hodnota tzv. *body mass indexu* obyvatel České republiky se pohybuje těsně za horní hranicí normální zdravé váhy, za loňský rok dosáhla hodnoty 25,2, což značí mírnou nadváhu. Prakticky stejně vyšla i hodnota mediánu, což znamená, že přesně polovina populace v naší zemi má hodnotu BMI nižší.

Třetina žen bojuje s mírnou nadváhou (33,3 %) a u mužů je to téměř polovina dospělých osob (47,3 %). Téměř každý pátý muž v Česku trpí obezitou (19,5 %) a u ženské části populace je obezitou ohroženo bezmála 18 %. Každá druhá žena má naopak BMI na úrovni normální váhy, případně podváhy. U mužů je to pouze každý třetí. Z podrobnější analýzy BMI indexu podle pohlaví a věku vyplynulo zjištění, že u mužů i u žen jeho hodnota postupně narůstá s přibývajícím věkem. Zatímco ve věku 16 až 34 let mají normální váhu dvě třetiny české populace, ve věku 35 až 49 let je to již jen polovina, dále ve věku 50 až 64 let je to pouze slabá třetina a ve věkové kategorii 65 a více let už jenom čtvrtina osob.

Hmotnost samozřejmě souvisí se zdravým pohybem i vyváženou stravou a vliv na kondici má mimo jiné i zmíněná pracovní a volnočasová fyzická aktivita.

Graf 22 BMI index tělesné hmotnosti podle pohlaví, ČR, 2017

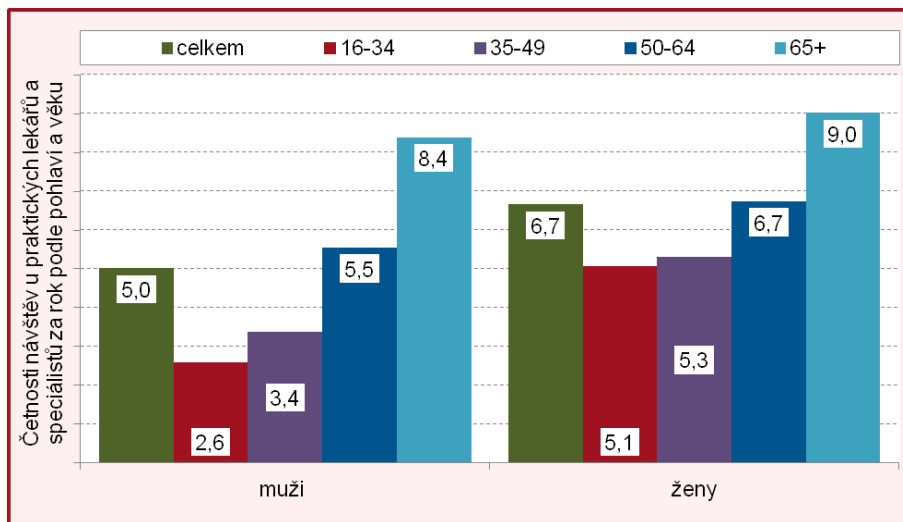
Návštěvy lékařů

Jedním z důležitých aspektů zdravého životního stylu je také prevence zdraví a to, jak se o sebe staráme v případě zdravotních neduhů. Využívání zdravotní péče jsme v dotazníku zjišťovali tak, že měli respondenti uvést, kolikrát za posledních 12 měsíců navštívili praktického lékaře (včetně preventivních prohlídek), kolikrát navštívili specializovaného lékaře (např. oční, ortoped, ORL, gynekolog) a kolikrát navštívili zubaře či ortodontistu.

Ukázalo se, že k lékařům docházejí lidé výrazně častěji s přibývajícím věkem, což asi není úplně překvapivé. Mladší ženy do 34 let navštěvují lékaře 2x častěji než stejně staří muži. Konkrétně se jedná u žen v průměru o 5,1 návštěv za rok, oproti 2,6 návštěvám v případě mladých mužů. Porovnáme-li četnost návštěv praktiků či specialistů u českých seniorů nad 65 let, tam už je rozdíl znatelně menší, a je to v průměru 9 návštěv za rok u žen, oproti 8,4 návštěvám u starších mužů.

Graf 23 Průměrný počet návštěv u praktických lékařů a specialistů za rok podle pohlaví a věku, ČR, 2017

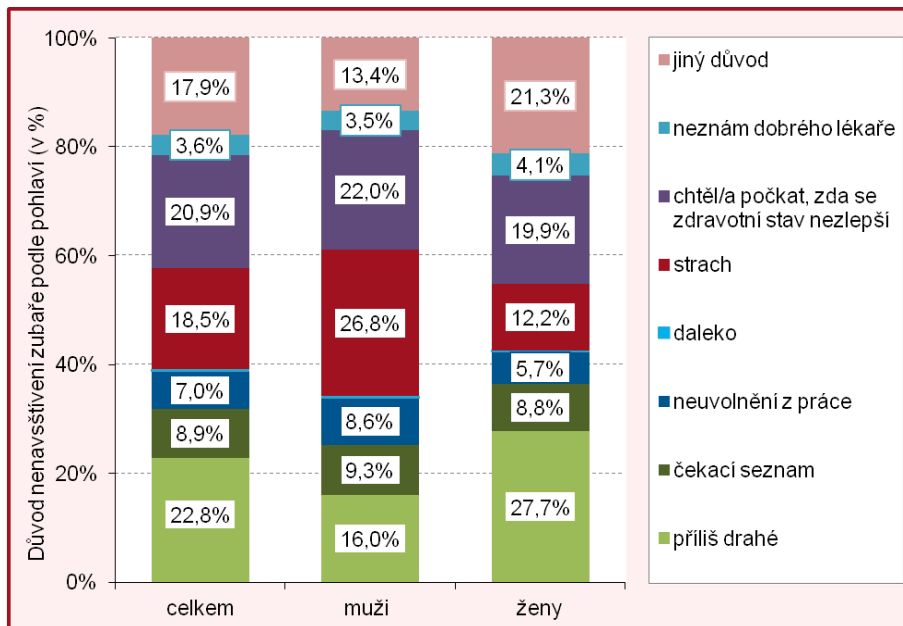
Co se týče zubařů, tam je situace poněkud odlišná. Průměrný počet návštěv u stomatologa za rok činí v průměru 1,7 u mužů a u žen pak 1,9, přičemž z hlediska věku respondentů se tento počet nijak výrazně neliší.

V návaznosti na to byli respondenti dále dotazováni, zda navštívili lékaře pokaždé, když potřebovali, a v případě, že tomu tak nebylo, měli následně uvést důvod, proč daného lékaře nenavštívili. Do takové situace se dostalo přibližně jen 3 % respondentů. V nabídce měli několik důvodů, přičemž dotazovaný měl uvést ten hlavní z nich. Ze získaných dat vyplynulo, že se tyto důvody diametrálně liší u zubařů, oproti praktickým lékařům a specialistům.

Nejčastějším důvodem pro vynechání kontroly u zubaře jsou u žen vysoké náklady na péči a léčbu a u mužů je to strach z ošetření. Každá čtvrtá žena uvedla, že je to příliš drahé, naopak každý čtvrtý muž přiznal, že má ze zubaře strach. Dlouhou objednávací lhůtu, která odradila respondenta od návštěvy zubaře, uvedla necelá desetina všech dotazovaných. Častou výmluvou je také záměr vyčkávat, zda se zdravotní problém sám nevyřeší nebo nezlepší.

Pokud jde o důvody, proč respondenti nenavštívili svého praktika či lékaře specialistu, i když ho potřebovali, tam jednoznačně převažuje odkládání návštěvy na později, až pokud se zdravotní stav sám nezlepší. Jako častý důvod také uváděli překážku, že se nemohli uvolnit z práce, a to častěji muži (14,7 %) než ženy (7,3 %) a více než 15 % všech dotazovaných zvolilo jiný, blíže neurčený důvod.

Graf 24 Důvod nenavštívení zubaře podle pohlaví, ČR, 2017

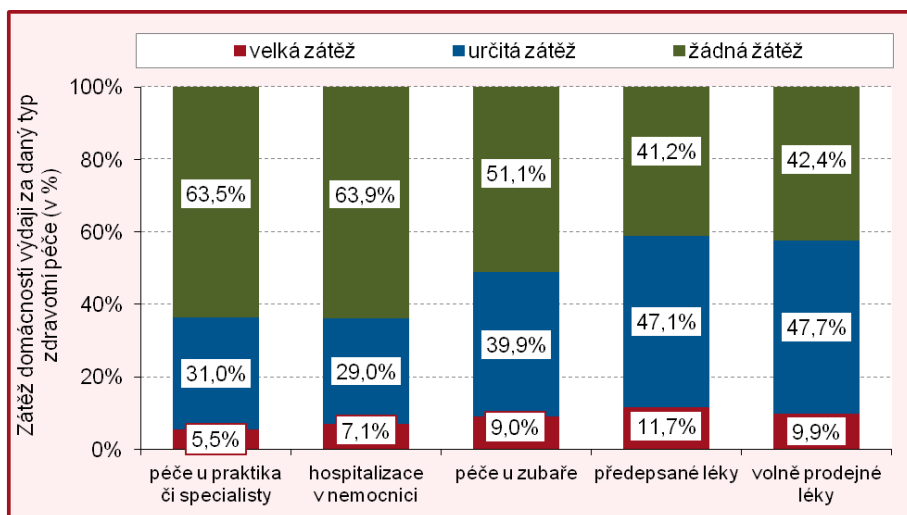

Zátěž domácnosti výdaji za zdravotní péči

Rovněž se sledovalo, jakou zátěž představují pro domácnost výdaje spojené se zdravotní péčí a úhradou léků. Požádali jsme šetřené domácnosti, aby započítaly výdaje všech členů domácnosti za posledních 12 měsíců a dotazovali jsme se na 5 typů péče nebo výdaje za léky. Otázka zněla, jakou zátěž představovaly zmíněné výdaje pro domácnost. Výdaje za alespoň nějaký typ zdravotní péče se týkaly zhruba 90 % domácností.

Vekou zátěží jsou pro domácnosti především výdaje za léky předepsané, nehrazené pojišťovnou nebo volně prodejné léky a potravinové doplňky, a to v 10 % případů. Pro polovinu domácností je také péče u zubaře velkou či určitou zátěží. Zde byla zahrnuta i ortodontie (což je rovnání chrupu) a dentální hygiena, která je často spojena s finančními náklady. Naopak péče u lékaře nebo hospitalizace v nemocnici, která se týkala jen čtvrtiny domácností, není pro téměř dvě třetiny domácností žádnou zátěží. Tyto výsledky zapadají do kontextu, jak je v našem státě nastaven zdravotní systém. Zatímco péče a prevence u praktických i specializovaných lékařů, ať už ambulantní nebo lůžková, je vesměs krytá z povinného zdravotního pojištění, ošetření a léčba u zubařů, dentistů a ortodontistů je mnohdy plně hrazena pacientem.

Graf 25 Zátěž domácností výdaji za daný typ zdravotní péče, ČR, 2017

Závěrem

V této brožurce jsou představeny nejzajímavější poznatky ze zjišťování *Životní podmínky 2017*. Údaje z tohoto šetření jsou nenahraditelným zdrojem informací pro důležitá rozhodnutí v oblasti řízení sociální politiky, nastavení programů začleňování osob ohrožených příjmovou chudobou a sociálním vyloučením a další aktivity patřící zejména do resortu Ministerstva práce a sociálních věcí.

Speciální pozornost byla v rámci letošní brožurky věnována jednak oblasti finanční situace domácností, a dále také zdraví a životnímu stylu dospělých osob. V rámci finanční situace se sledovala jak schopnost domácnosti tvořit měsíčně úspory, tak zátěž zadlužením pro účely bydlení. Mezi dotazy na životní styl dospělých patřily údaje pro výpočet BMI indexu tělesné hmotnosti, čas věnovaný fyzické aktivitě či četnost konzumace ovoce a zeleniny. Z otázek na zdraví byla zjišťována četnost návštěv u lékařů a zátěž náklady na zdravotní péči.

Podrobnější zpracování všech údajů je dostupné na webových stránkách ČSÚ na adrese <https://www.czso.cz/csu/czso/prijimy-a-zivotni-podminky-domacnosti-rn2to6gtkz>, kde je umístěna souhrnná publikace z tohoto šetření z roku 2017. V archivu naleznete také odkazy na publikace z dřívějších let. Vedle toho je na stránkách Českého statistického úřadu zveřejněna informace o metodologii a zpracování dat celého každoročního výběrového šetření *Životní podmínky*.

